

BEKJEMPELSE AV KANADAGULLRIS RUNDT RANDSFJORDEN, OPPLAND 2019

01. AUGUST 2019

PLANTER
I VÅTMARK

MENNESKET
I VÅTMARK

INSEKTER
I VÅTMARK

FUGLER
I VÅTMARK

FISK
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

DYR
I VÅTMARK

RAPPORT 2019:8

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Solveig Johansen

Oppdragsgiver:

Miljødirektoratet

Kontaktperson:

Guro Sylling

Referanse:

Hoch, L. 2019. Bekjempelse av kanadagullris rundt Randsfjorden, Oppland 2019. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. Rapport 2019-8

Sammendrag:

Kanadagullris (*Solidago canadensis*) er en 1,5 m høy flerårig urt som formerer seg med frø og har en sterk klonal vekst med krypende jordstengler. Kanadagullris er i «Fremmede arter i Norge – med økologisk risiko 2018» vurdert til å ha Svært høy risiko SE. Den vurderes til svært høy økologisk risiko utfra en kombinasjon mellom et stort invasjonspotensial og store negative økologiske effekter. Hovedutbredelsen til kanadagullris er i lavland/kystområder fra Østfold til Agder. Arten er relativt vanlig nord til Lillehammer.

Dokkadeltaet Våtmarkssenter har i 2019 fjernet de fleste forvillede forekomster av kanadagullris rundt Randsfjorden i kommunene Nordre Land og Søndre Land. Det ble prioritert forekomster lengst nord for å hindre videre spredning mot Fagernes. Til sammen ble 89 forekomster luket.

Hensikteten med årets bekjempelse er å bidra til at kanadagullris ikke invaderer stadig nye områder.

Emneord:

Kanadagullris, *Solidago canadensis*, bekjempelse, fremmed art, Nordre Land, Søndre Land.

Innhold

Innledning	4
Bekjempelse	5
Luking	5
Slått	5
Oppgraving	5
Metode	6
Resultater	8
Diskusjon og anbefalinger for videre arbeid	19
Litteratur	20

Innledning

(fra Øigarden 2018)

Kanadagullris (*Solidago canadensis*) er en 1,5 m høy flerårig urt som formerer seg med frø og har en sterk klonal vekst med krypende jordstengler. Frukten har sveveapparat og spres med vinden. Kanadagullris stammer opprinnelig fra Nord-Amerika. Arten ble innført til England som pryddplante allerede i 1648 (Sunding 1989), og er en av våre eldste innførte pryddplanter. Arten er oftest registrert enten på ulike typer skrotemark (avfallsplasser, tomter og næringsarealer, tømmerlager, fortau- og gatekanter, vei- og jernbaneskråninger, åkerkanter, overgang innmark/skog osv.), eller i eng- og gressmark, fukteng o.l. Den forekommer på kalkrikt berg, og hvis den inngår i skog, er denne lysåpen (Artsdatabanken).

Hovedutbredelsen til kanadagullris er i lavland/kystområder fra Østfold til Agder. Arten er relativt vanlig nord til Lillehammer. Den er funnet til søndre Nordland, men er sjelden i Midt-Norge og på Vestlandet. Den kan forventes å bli vanligere innenfor det kjente utbredelsesområdet og vil kunne utvide dette noe. Kanadagullris er nå en av de mest framtreddende av alle fremmede plantearter langs veier og i overlatt kulturmark.

Kanadagullris har et stort invasjonspotensial. Arten invaderer alle åpne naturtyper med frisk til moderat tørr jord. Dette inkluderer også kultureng og seminaturlig eng, både på sur og basisk grunn. Særlig effektivt invaderer arten overlatt kulturmark og veikanter. Den invaderer også skog, men er lyselskende og blir ikke på langt nær så ekspansiv der. Arten fortrenger alle andre planter der den trår til, og den forhindrer også etablering av busker og trær. Fortrengningen skjer også i sårbare og sjeldne naturtyper, spesielt seminaturlig eng på basisk berggrunn med mange truede arter.

Kanadagullris er i «Fremmede arter i Norge – med økologisk risiko 2018» vurdert til å ha **Svært høy risiko SE**. Den vurderes til svært høy økologisk risiko utfra en kombinasjon mellom et stort invasjonspotensial og store negative økologiske effekter (Artsdatabanken). Arten forekommer i meget store mengder, spesielt på Østlandet. Plantene danner omfattende bestander og inntar ulike åpne naturtyper, som brakklagt eng og annen gressmark med mange truede arter, og utkonkurrerer hjemlige arter. Kanadagullris er i rask spredning, særlig langs veier, jernbane og på andre arealer som ikke skjøttes regelmessig.

Bekjempelse

(fra Øigarden 2018)

Spredning av fremmede planter er et økende problem i Norge. Dette skyldes hovedsakelig økt innførsel fra utlandet, spredning av fremmede hagevekster og manglende bevissthet omkring spredningsproblematikken. Flere fremmede planter utgjør høy økologisk risiko for stedegne arter og naturtyper. Det er derfor viktig med en større bevissthet omkring bruk og spredning av fremmede planter.

Kanadagullris har svært lette og spiredyktige frø. Frøene spres vanligvis med vind eller via utstyr og folk som kommer i kontakt med planten. Det er derfor viktig at bekjempelse utføres før blomstring. Luking eller slått av planten etter at den har blomstret, vil ikke være hensiktsmessig, siden avkappede stengler vil kunne utvikle spiredyktige frø (Fløistad 2016).

Særlig er vei en viktig spredningskorridor, og frø av kanadagullris kan lett spres for eksempel med kjøretøy til nye vokseplasser. Flytting av jordmasser kan bidra til å spre frø og jordstengler. Det bør derfor utvises forsiktighet ved graving og flytting av masser der det er grunn til å tro at det har vokst kanadagullris. Maskiner, utstyr og personlig verneutstyr kan bidra til spredning av frø. Ta forholdsregler og rengjør!

Luking

Enkeltforekomster og nyetablerte planter av kanadagullris kan lukes. Forekomster med få eller middels mange planter lukes. Det grunne rotsystemet gjør den lett å luke. Luking gjennomføres før blomstring/frøsetting.

Slått

Slått, mekanisk nedkapping med grastrimmer, grasklipper eller utleggerarm på traktor, brukes i tette forekomster med mange planter. Forekomstene slås så langt ned mot bakken som mulig, slik at man får med unge individer og begrenser gjenveksten. Det mest effektive for slått av kanadagullris er sist i juni eller tidlig i juli. Da vil nye planter som kan vokse frem fra rotsystemet ikke rekke å utvikle nye blomster i løpet av sesongen. Noe mindre effektivt er det å slå kanadagullris tidligere i juni, mens slått på ettersommeren er lite effektivt eller fremmer ytterligere spredning! Det er viktig å følge opp arealer som er nedkappet flere påfølgende år for gradvis å utarme plantene (Fløistad 2010).

Oppgraving

Oppgraving er best egnet bekjempelsesmetodikk, men krever stor nøyaktighet for å fjerne alle planterester og å hindre reetablering (Blaalid m.fl. 2017).

Kartlegging av bestand, målretta tiltak og oppfølging på disse lokalitetene vil være den beste måten å få kontroll med kanadagullris.

Metode

Etter omfattende kartlegging av kanadagullris rundt Randsfjorden i 2018 (Øigarden 2018) ble forekomster av kanadagullris med høy prioritet bekjempet i perioden 11. juli – 27. juli 2019. Tiltaket prioriterte forekomster i Nordre og Søndre Land siden mye tyder på at det er få eller ingen planter vest og nord for Dokka. Derfor er det viktig å hindre spredning i disse retningene.

De fleste forekomster ble luka og noen enkeltforekomster ble gravd opp. Siden plantene har et grunt rotsystem blir en del røtter fjernet gjennom lusing. Dette svekker planten og hindrer frøsetting. I andre kommuner i Norge har man oppnådd gode resultater ved lusing (Skredmoen kommune 2017). Slått ble ikke utført på noen av lokalitetene besøkt i år. Slått er vanskelig å gjennomføre på de fleste lokalitetene på grunn av for bratte veikanter, glisne bestander og for mange busker. Samtidig er det viktig å spare stedegen vegetasjon rundt kanadagullris, da den stedegne vegetasjonen kan være viktig for å utkonkurrere kanadagullris i framtiden (busker kan på sikt utkonkurrere kanadagullris). I tillegg er slått tidlig i sesongen ugunstig for pollinerende insekter som er avhengige av rikt blomstermangfold. Slått er derfor bare aktuelt for veldig tette forekomster av kanadagullris i lett tilgjengelig terreng. Siden dette ikke var tilfelle i årets tiltak ble lusing den beste bekjempelsesmetoden på de fleste av årets forekomster.

De nordligste (nordvest for Dokka) lokalitetene ble prioritert høyest og bekjempet først, deretter jobbet vi oss sørover til budsjettet var brukt opp. Det ble bekjempet mange små enkeltforekomster, men også store bestander på Dokka, Odnos, Vestsiden og rundt Fall. På Vestsiden av Randsfjorden ble alle forvillete forekomster ned til Bjoneroa bekjempet. På Østsiden ble alle individer ned til Fall bekjempet. Det ble også bekjempet kanadagullris rundt Fall, men budsjettet rakk ikke til å fjerne hele forekomsten. Det ble observert svært mange planter på privat grunn. Her burde alle grunneiere kontaktes og informeres om planten og oppfordres til å fjerne plantene i hager og på egen eiendom. Ellers vil planten kunne spre seg på nytt uansett hvor stor innsats det legges i å bekjempe kanadagullris langs veikanter og på skrotmark.

Figur 1 Gjennom luking ble også en del roter fjernet (Foto: Lea Hoch 2019)

Noen av forekomstene var større enn det ble antatt i 2018, dette gjelder blant annet en forekomst på Vestsiden (Vestsidevegen 1600). I tillegg ble det funnet nye forekomster som ikke ble kartlagt i 2018. De fleste av disse ble fjernet, deriblant en større forekomst på Odnos. En mer detaljert liste over forekomstene ble laget for å gjøre neste års bekjempelse mer målbevisst og for å gjøre det lettere å overvåke effekten av bekjempelsen.

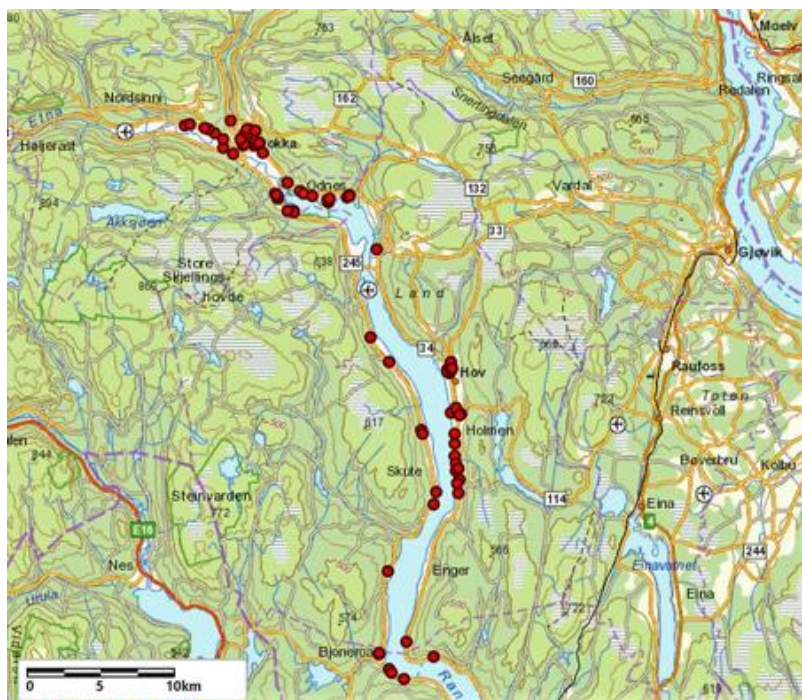

Fig.2. Registrerte lokaliteter med kanadagullris omkring nordre del av Randsfjorden. Flest og størst bestander for denne delen av Randsfjorden ble registrert i Dokka (nord for Randsfjorden), i Odnos, Engelund (Vestsiden) og i Fall (sør for Hov) (Øigarden 2018).

Resultater

De fleste forekomstene med høy prioritet i Nordre og Søndre Land ble fjernet i 2019. I Søndre Land står det bare noen få lokaliteter igjen (lengst sør på østsiden av Randsfjorden). Til sammen ble 89 lokaliteter av varierende størrelse luket.

I motsetning til mange andre steder i Norge hvor kanadagullris har tatt over store arealer er det fortsatt mulig å begrense spredningen i Land kommunene. Her er det mange planter som er i tidlig etableringsfase og som fortsatt er forholdsvis lett å bekjempe.

De største forekomstene ble funnet og bekjempet på skrotmark i Dokka sentrum, på gjengrodd landbruksareal på Vestsiden (Vestsidevegen 1602), i en gjengrodd skråning mellom Kvernemolykkja og Ornesvegen på Odens og i hele Fall.

Veiene gjennom Fall (F114, Holmevegen, Randsfjordvegen, Stensrudvegen, Møllevegen, Granumsenga og Granumsflåa) og lokaliteter i nærområdet har mange og/eller tette bestander. Mange av disse ble fjernet (se bildene side 11 - 18)), men midlene strakk ikke for å fjerne alle forekomstene (se oversiktskart). Her bør det gjennomføres bekjempelsestiltak neste år.

En tett forekomst av kanadagullris i Fall ble i løpet av våren sprøytet av grunneieren (Voldsgutua 11). Her var det bare noen få planter igjen. Siden sprøyting fjerner all vegetasjon er det viktig å hindre reetablering av kanadagullris som er svært konkurransedyktig i forhold til stede egne planter og lett kan dominere området på nytt hvis den får mulighet til det.

I mange tilfeller har plantene spredd seg fra hager og ut i veikanter, jordekanter o.l. Dermed får man en del lokaliteter som er nært knyttet til private hager. Her ble forekomstene begrenset til hagene, men derfra har disse trolig mulighet til å spre seg på nytt.

Figur 2 Nyetablerte planter er lett å luke og kommer opp med hele rotsystemet når dem ble tatt opp. Disse forekomster vil ikke spire igjen neste år (Foto: Lea Hoch 2019)

Bilder av utvalgte lokaliteter før og etter bekjempelse:

Figur 5 Forekomst lengst nord i Nordre Land er i stor spredning, her ble det tatt opp mange planter (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 4 Forekomst som har spred seg fra hagen ut i veikanten, nord for Dokka, før og etter lusing (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 3 Enkeltplanter er lett å fjerne. Her er det viktig å begrense videre spredning, før og etter lusing langs Nordsinni (Foto: Lea Hoch)

Figur 6 Forekomst på Vestsiden som er i etableringsfasen. Det er veldig viktig å hindre plantene i å etablere seg på slike områder som ikke er i bruk og hvor planten fort utkonkurrerer stedegen vegetasjon og danner tette bestander hvis den får anledning til det. (Foto: Lea Hoch 2019)

Forekomster i og rundt Fall:

Figur 7 Forekomster i Fall ble bare delvis bekjempet. Markert med orange er arealer som ble luket i 2019. Areal som er markert med rødt ble ikke bekjempet i 2019 på grunn av for lite budsjettet. Her er det få planter spredt langs veiene og noen tette forekomster i sørvest. Disse bør bekjempes i 2020 for å få best mulig effekt av tiltaket. (kilde: Norgeskart, redigert av Lea Hoch)

Figur 8 Forekomst langs Holmevegen, Fall, før og etter lusing (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 9 Forekomst ved veikrysset Holmevegen, Randsfjordvegen, før og etter luking (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 10 Forekomst langs Randsfjordvegen, Fall, før og etter luking (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 11 Forekomst langs Granumsenga, Fall, før og etter lusing (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 12 Forkomst langs Granumsenga, Fall, før og etter lusing (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 13 Forekomst langs Granumsflåa, Fall, før og etter luking (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 14 Forekomst langs Granumsflåa, Fall, før og etter lusing (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 15 Langs Holmevegen ble det delvis utført kantslått tidlig i sesongen, dette skader ikke kanadagullris noe særlig. Under arbeidet i 2019 ble det observert mange slike forekomster som spiret på nytt og dannet blomst. (Foto: Lea Hoch 2019)

Figur 16 I Fall ble det observert mange forekomster av kanadagullris på privat grunn. Her bør grunneierne informeres om risikoen (Foto: Lea Hoch 2019)

Diskusjon og anbefalinger for videre arbeid

Kanadagullris er utbredt rundt hele Randsfjorden, men de store forekomstene er konsentrert om noen områder, ellers er det stort sett enkeltplanter og små bestander. At de store bestandene er konsentrert om noen enkeltområder viser tydelig hvilket spredningspotensiale planten har. Her står større arealer i stor fare for å bli fullstendig overtatt av kanadagullris. Enkeltplanter og små bestander er forholdsvis enkle å fjerne, mens de store bestandene er ressurskrevende å bekjempe. På den annen side vil det være viktig bekjempe de store bestandene, ellers vil de bli større og spre seg til store områder.

Bekjempelsen bør ha som mål både å fjerne allerede etablerte forekomster, slik at disse hverken vokser eller utgjør en spredningsrisiko, og hindre nyetableringer. Størst spredningsrisiko for kanadagullris utgjøres av planter lokalisert langs vei. Den andre store spredningsrisikoen ligger i håndtering av hageavfall og jordmasser (Øigården 2018).

Ettårig bekjempelse er lite hensiktsmessig siden mange planter kommer til å spire igjen neste år. Hvis kanadagullris ikke bli luket / slått i flere år på råd kommer plantene til å etablere seg på nytt og utvide forekomsten. Det er absolutt nødvendig å gjenta lukinga i minst fem år for å utarme plantene og begrense forekomstene på sikt.

Mange forekomster befinner seg i grensen mellom hage og veikant. Her bør man prøve å begrense forekomsten til arealet innenfor hagen. Det er ikke forbudt å ha kanadagullris i hagen, men man kan informere om plantens spredningsrisiko og oppfordre til å begrense eller fjerne forekomsten. Til eiere av hager med kanadagullris kan det være aktuelt å dele ut informasjonsmateriell.

Neste års bekjempelse vil bli mer effektiv siden det ikke vil bli brukt tid på å finne og kontakte grunneiere. I tillegg vil forekomstene som ble luka i år vil bli svekket og dermed lettere å fjerne. Men siden forekomsten i Fall ikke ble fjernet helt og det finnes mange planter i hager vil det bli nødvendig med flere timers luking for å begrense spredningen mest mulig. Her kan det også bli aktuelt å bruke ryddesag to ganger gjennom sesongen langs veikanter for å kunne bekjempe et større areal. Det hadde også vært ønskelig å fjerne bestandene lenger sør langs Randsfjorden. Men dette er ressurskrevende og vil kun være mulig med flere midler.

Litteratur

Artsdatabanken.no 2018. Kanadagullris *Solidago canadensis* L. Hentet fra URL:
<https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Solidago%20canadensis/100816>

Blaalid, R., Often, A., Magnussen, K, Olsen, S. L & Westergaard, K. B. 2017. Fremmede skadelige karplanter – Bekjempelsesmetodikk og spredningshindrende tiltak. – NINA Rapport 1432. 87 s

Fløistad, I.S. 2010. Bekjempelse av kanadagullris. Kunnskapsblad fra FAGUS Rådgivning Nr. 06 / 2010

Fløistad, I.S. 2016. *Kanadagullris*. Plantevernleksikonet, NIBIO. Hentet fra URL:
<https://www.plantevernleksikonet.no/l/oppslag/1625/>

Skredsmo kommune. 2017. Handlingsplan for bekjempelse av fremmede arter i Skredsmo. 2017 - 2020

Sunding, P. 1989. *Naturaliserte Solidago-(gullris-)arter i Norge* Blyttia 47: 23-27

Øigarden, T. 2018. Kartlegging av kanadagullris rundt Randsfjorden, Oppland 2018. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. Rapport 2018-12

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS PB 135, 2882 DOKKA Tel: +47 46 80 64 23 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

